

Stavka 7000 rudar- jev v Coloradu

Stavko vodi organizacija I. W. W., ki zahteva \$8.50 dnevne mezde za rudarje. Vse nazadnjaške sile so se združile proti rudarjem. Prvi dan stavke je bilo aretiranih osemnajst stavkarjev, ne da bi bili kaj zakrivilili.

Denver, Colo., 19. okt. — Orog 7000 rudarjev, prej več kot manj, je zastavkalo včeraj v Coloradu. Stavko vodi organizacija Industrial Workers of the World, ki je organizirala rudarje v tej državi.

Stavka v severnem delu države se razvija mirno, v južnem delu pa so rudarji naleteli na organizirane in teroristično opozicijo. Češče deputatizirani, privatnih kompanijskih policistov in poblaščen ter "meščanih odborikov" so se vrgli na rudarje. V Trinidadu je bilo aretiranih osemnajst piketov in aretiranih v ječo. Obtožbe proti stavkarjem ni nobene. Odborniki organizacije izjavljajo, da je bila aretacija nepotstavna in nati so odvetniki, ki bodo branili terorizirane stavkarje.

Rovi lignita v severnem delu Colorada so najbolj prizadeti. Premogovniški magnatje v južnem delu, predvsem v okolišču Walsenburga in Aguilars, pravi, da je polovica rudarjev stala na delu. Voditelji stavke pravi, da bo suspenzija dela polna v nekaj dneh. Organizacija je finančno dovolj močna in po preteku dveh tednov začne plačevati stavkovno podporo.

Organizacija zahteva \$8.50 dnevne mezde za rudarje s trampon in nakladalce.

Earl Hoage, predsednik Coloradske delavske federacije, je dejal v torek svačer, da federacija ni udeležena v tem boju, odal pa je, da imajo rudarji dovolj vzrokov za štrajk in njihove zahteve so upravičene.

Staubenville, O. — Dne 18. m. je bil z dinamitom razdelan tipel premogovnika United States Coal kompanije v tej okoliščini. Škoda znaša \$30,000. Državne in zvezne oblasti so uvedle reiskavo.

Trinidad, Colo. — V okraju Las Animas je zastavkalo več so rudarjev. Stavka se širi proti severju, proti Lafayetteu, kjer je štiri tisoč rudarjev odstavalo, da zastavkajo. Delavci so dovoljeno rudarjem, ki so na delu zaradi varnosti v premo-govnikih. Kompanije so bile obveščene, da bodo ti rudarji povani na stavko v trenutku, ko kompanije skušajo producirati premog s stavkovski. Valed stavke je prizadetih veliko kompanij. Prizadete so: Rocky Mountain Fuel kompanija, National Fuel kompanija, Boulder Valley Fuel kompanija, Glayton Fuel kompanija, Smiley Fuel kompanija, Colorado Iron & Fuel kom-

Ukradeni železec najden.

Pariz, 19. okt. — Afera ukradenega železeca v bolnišnici St. Michel je bila včeraj rešena. Dnesel ga je zdravnik, ki se izjavlja, da železec itak ni več rabo bolniku, zato ga je odnesel domov, da ga proučava. Železec, ki je razjeden od raka, je bil v ponedeljek vzeti iz M. Francois in položen na mizo, kar je izginil.

Komunisti zmagali na Norveškem.

Oslo, 19. okt. — Prva poročila o izidu volitev za parlament, ki so se vršile 17. oktobra, kažejo, da je zmagala komunistična stranka. Komunisti imajo konservativci 36,000 glasov (17,000 manj kot pri prejšnjih volitvah), agrarci 63,000 glasov, levica 52,000 (70,000 manj) in komunisti 70,000 (22,000 glasov napredna).

Denverški tesarski delavci izgubili krajši tedenski delavnik

Predsednik njih organizacije je odredil, da morajo vpoštovati stari delavnik.

Denver, Colo. — Tukajšnji tesarski okrajni svet je bil zelo presenečen, ko je prejel od predsednika organizacije tesarskih delavcev Hutchinsona obvestilo, da morajo delati po starem, to je pet dni in pol v tednu. Zakaj so bili tesarski delavci presenečeni? Tesarski delavci v Denverju so zahtevali pet dni dela v tednu in jih tudi izvojevali.

Hutchinson izjavlja, da je tak odlok podal, ker je neki član lokalne organizacije tesarskih delavcev vložil pritožbo proti denarni globi \$25, s katero je bil kaznovan, ker je kršil pet dni dela v tednu. On trdi, da mora glasovati dve tretjini članov, preden se podvzame taka akcija. Lokalna unija je morala vrniti denarno globo.

Voditelji tukajšnjih tesarskih delavcev izjavljajo, da se bodo morale povrniti nazaj k pet dni in pol dela v tednu tudi oni tesarske tvrdke, ki so podpisale pogodbo, da se bo delalo samo pet dni v tednu.

Hooverjevi podporniki so zelo aktivni

Na delu so že leta za njegovo predsedniško kandidacijo.

Washington, D. C. — Hooverjevi podporniki so že skoraj leta na delu za njegovo predsedniško kandidacijo. Ti podporniki tvorijo skupno mrežo vseh vrstnih in političnih poročevalcev v Washingtonu. Nekateri izmed njih imajo zaupne razgovore s kandidatom, drugi posejajo skupinske konference. Delajo harmonično in tako dosežejo srednji zapi in pacifično obrežno ozemlje s kratkimi in dolgi vestmi, ki pripovedujejo, da Hoover postaja vodilna oseba za predsedniško kandidacijo v republikanski stranki.

V srednjem zapadu ugovarjajo Hooverju organizacije farmarjev, češ, da je v vojnem času "prikoval" pšenice cene, na obratno je pa bilo dovoljeno, da so šle cene kviško produktom, ki so jih farmarji kupovali. V nekaterih državah ugovarjajo proti njemu, da je najboljši organizator in graditelj bižniških kompanij in zvez. Njegovi podporniki pa hvalijo Hooverja kot naprednjaka, ki nasprotuje samopotrati v biznisu in produkciji.

To je tudi vzrok, da ni priljubljen v Wall Streetu in da se Mellon potrdi, da ne bo iz njegove kandidature nič.

Resnica je pa, da se podporniki kapitalistične blagovne produkcije in distribucije delijo v skupine in vsaka skupina priporoca svojega odrešenika, ker upa, da odreši njo, ne pa ameriškega ljudstva. Ves boj je ooben, ne pa načelen.

Zena obstrčila moža v prepiru.

Chicago. — Harry Powers, policaj v Oak Parku, in njegova žena sta se včeraj v ponedeljek zjutraj domov s partije in se zaključili pripravili. Powersova žena je v razburjenju pograbila revolver in oddala strel v njenega moža in ga zadela v nogo. Powers je bil odpeljan v Oak Park bolnišnico, kjer je podpiral izjavo, s katero je odvezal svojo ženo vsake krivde.

Levin bo gradil aeroplanke.

New York. — Chas. A. Levin je naznanil v torek, da organizira družbo, ki bo izdelovala manjša letalca za posameznike, ki se bodo prodajala po \$1500. To bodo nekakšni zračni Fordi.

OSMO LETO TEČE, PA SO SE V JEČI

Organizirano delavstvo lahko podvzame legalne korake za oprestitel letav napada na delavsko dvorano v Walla Walli.

Chicago, Ill. — Letošnji Dan premirja ključa v spomin delavsko tragedijo, ki se je odigrala leta 1919, katere žrtve še danes sdihojejo za jetniškimi vidovjem v Walla Walli v državi Washington.

Bilo je na 11. novembra 1919, ko so ameriški legionarji napadli zborovalno dvorano delavske organizacije I. W. W. Iz tega napada se je razvil streljanje, linčanje in sedem članov omenjene organizacije je bilo poslanih v ječo.

Organiziranje letnih in šumskih delavcev, ki ga je vršila organizacija I. W. W. je bila trn v peti letnega trsta. Prvi napad na dvorano te organizacije je bil izveden po državljanski zaščitni ligi dne 30. aprila 1918. Dvorana je bila podrtja. Letni delavci so izgradili drugo dvorano eno miljo proč od mesta, na katerem je stala stara dvorana.

Izbran je bil Dan premirja za napad na dvorano. Delavci so se odločili, da bodo branili svojo dvorano. Ta skupek je bil storjen še po tem, ko je bila odklonjena policajska zaščita. Strojne člani legije so pri napadu padli pod streli delavcev. Enajst članov delavske organizacije je bilo aretiranih takoj. Še tisto noč so odvedli a sled Wesley Eweresta iz njegove celice in ga poslali v Walla Walli. Tam so odnesli okrevljeno nazaj v celico, kjer je ležalo v krvi skoro dva dni, da so ga lahko videli njegovi tovarši.

Delavska strokovna centralna organizacija v Seattlu je zahtevala poroto iz delavcev. Izdala je poziv na delavstvo severnega zapada, da isbere to poroto, ki naj sodi o predloženih faktih. Porota, ki je bila izbrana na sodišču, je spoznala dva obtožena pekrivim, šest krivim in enega umobolnim. Delavska porota se je izrekla soglasno, da obtoženci niso izvršili nobenega sločina, ampak njih dejanja so bila izvršena v silobranu. Krivim spoznani delavci so bili na to obsojeni na 20 do 40 let ječe.

Zadnji pokušaj za pomilodjenje je bil storjen dne 9. septembra 1926. Sedem obsojenih delavcev in umobolnim spoznani deček sede še zdaj osmo leto. Zadnji apel za pomilodjenje je podpisala večina porotnikov, ki so delavce spoznali krivim.

Ti delavci ostanejo za zidovjem, ako se jih ne spomni strokovno organizirano delavstvo in ne podvzame potrebnih legalnih korakov za njih oprestitel. Lesni baroni se ne bodo brigali za njih prostost. Ti so v tem oziru brezbrizni in njim je še celo všeč, ako se agitatorji in organizatorji rahajajo v ječi. Korake za njih prostost bo moralo podvzeti organizirano delavstvo.

Gomez se iščejo v Mehiki.

Mexico City, 19. okt. — General Gomez, vodja izjavljene vstaje, se s svojo četico ubežniško še vedno izvija iz paati federalcev, ki so na pogorju za njim v državi Vera Cruz. Federalcem pomagajo tudi prostovoljne oborožene kmetake organizacije. Vlada je dobila ponovne dokumetarne dokaze, da je bil Gomez v zvezi s katoliškimi puntarji.

Držina zgorela v plamenih.

Cleveland, O., 19. okt. — D. R. Williams, njegova žena in štirje otroci so našli smrt v plamenih, ki je nastal v njih stanovanju pretečeno sredo. Kako je ogenj nastal, ni znano.

Organizirano delavstvo vidi nevarnost brezposelnosti

Ta nevarnost je naslikana v glasilu Ameriške delavske federacije.

Washington, D. C. — "American Federationist," glasillo Ameriške delavske federacije, prinaša v svoji oktoberski številki članek, v katerem da razumeti, da brezposelnost postaja velika nevarnost.

Članek pravi, ako se prične s javnimi deli, ni to znamenje bližnjakega obtoka, ki napoveduje dobre čase, ampak s javnimi deli se lahko ustavi razširjenje brezposelnosti. Kjer so znamenja tukaj, da se številno brezposelnih delavcev množi, tam naj centralne delavske organizacije zahtevajo povsed, da se prične s javnimi deli.

Na to pravi članek, da je bližnja dvojne vrste: javni in privatni. Ako se bližnji obtok vije navzgor, gredo cene in mede navzgor, kakor se obrača nizdol, takrat je doba bližnje depresije in cene in mede padajo.

Ako se javni bližnja širi ob času prvotnega dobe privatnega bližnja, tedaj zahteva po materialu in delavcih jačajo sile za večje razširjenje, kar povzroči bližnjake depresije. Skušnje uče, da je veliko pametnejše razširiti javni bližnja, ko prične padati javni bližnja. Posledica takega ravnanja prinese večjo stabilnost.

Ameriške čete spet pobližajo Nikaragvičane

Dva ameriška letalca še vedno izgubljena.

Managua, Nikaragva, 19. okt. — Četa ameriških pomorščakov, ki išče dva izgubljena ameriška vojaška letalca, je bila 9. septembra v konfliktu s nikaragviškimi vataši šest milj severno-zapadno od Quilale in v tej bitki je bilo 67 vatašev ubitih in ranjenih. Na ameriški strani so bili ubiti štirje Diazovi vojniki, ki so spremljali Američane. Američanov je bilo 600, vatašev pa okrog 800. Izgubljena ameriška letalca — poročnik E. A. Thomas in aršent Fr. E. Dowdell — sta najbrž ujetnika nikaragviških vatašev.

KAMPANJSKA KAŠA IN RIČET.

Detroitški župan smatra prohibicijo za šalo.

Detroit, Mich. — Tukajšnji župan John W. Smith, ki se zopet poganja za županski stolec, je dejal, da je mokrak in da ne verjame, da katera razumna oseba verjame, da se da prohibicija zakon izvesti v velikih mestih, kot Detroit, Chicago, New York it. Po njegovem mnenju je vse skupaj samo šala.

Ljudstvo bo reklo, to je "fest" fant, a nihče ne bo vprašal, kaj se zgodi z brezposelnimi delavci po zimi, kaj s sirotami in vdovami ponesrečenih delavcev, ako bodo brez življenjskih sredstev, in najbrž ga bo zopet izvolilo županom. Prohibicija je tako zmešala ljudstvo, da ne utegne misliti na izvedenje socialnih zakonov in da so socialni zakoni tista glavna reč, o katerih se naj izrazi vsak kandidat, ne pa prohibicija.

To je žalostno znamenje časa. Politkarji že vedo, zakaj so ljudstvo oserečilo a prohibicijo. Republikanec ali demokrat je v velikem mestu velik zagovornik osebne svobode in opojne pijače, na delci pa najstrožje prohibicije. Vsi skupaj so pa lahko v eni stranki in se rogajo ljudstvu, ki ni nikdar edino.

Rudarska stavka v Nemčiji raste

Generalna stavka se pripravlja po vsem Porurju. Ena tretjina stavkarjev je komunistov, drugi so socialisti in krščanski socialisti, a vsi so solidarni. Magnatje zahtevajo vojske.—Velika stavka rudarjev v Španiji.

Berlin, 19. okt. — Lastniki Nemčije iz vseh sosednjih držav. Glavna bitka se bje v Golpi, kjer potrebujejo lignit za eno tretjino elektrike v Berlinu. Berlinčanom se zmanjkuje električnega toka in vrli se na val na prodajalnice za sveda.

Pruska vlada, ki je kolikor toliko pod kontrolo socialistov, je doslej gluha za klice premogovniških magnatov, ki zahtevajo vojaško zaščito. Socialisti v parlamentu so včeraj zahtevali debato glede stavke, toda minister za delo Brauna je odgovoril, da naj zbornica počaka, ker bo vlada skuhala poravnati konflikt v razsodiščem najkasneje do četrtka.

Hendave, Francija, 19. okt. — Prvi velik štrajk v štirih letih odkar je Primo de Rivera diktator, je izbruhnil včeraj v bogati rudniški dolini Asturias. Rumen počitke katoliških rudarjev so vsi delavci ostavili delo in vsi premogovniki ter svinčeni rudniki so paralizirani.

Vlada še ni storila nobenega koraka. Politični krogi vidijo v tem štrajku zvezo s zaključkom socialistične stranke, ki je odklonila sodelovanje v novi španski zbornici.

Jugoslavija apelira za Rado Miliča

Governer Špani je prejel prošnjo za pomilodjenje Črnogorca, ki ga hočejo jutri obesiti v Marionu.

Springfield, Ill. — Državni department v Washingtonu je 18. t. m. poslal governerju Smallu prošnjo jugoslovankega poslanika glede Rado Miliča, ki ima biti 21. oktobra obesen v Marionu, Ill., radi umora. Poslanik prosi, da bi Small spremljal smrtno kazens v doaznrtu ječo. Da li se governer odsveto, še ni znano. Rado Milich je Črnogorec.

Proces proti Fallu in megastu Sinclairju

Med porotniki sta dve ženaki. Fall je vzel \$230,500 podkupnine.

Washington, D. C. — Glasoviti teapoddomaki petrolejaški škandal se je začel razvijati pred sveznim sodiščem šele v torek popoldne, ko je bila izbrana porota, ki bo sodila bivšega notranjega tajnika Alberta B. Falla in multimilijonarja ter ojnega magnata Harry F. Sinclairja. Sestavljen je porote je vzelo pol drugi dan. Med porotniki sta tudi dve mladi in prikupni ženi.

Owen J. Roberts in Atlee Pomerene, bivši zvezni senator iz Ohia, vodita tožbo v imenu zvezne vlade. Roberts je otvoril prosekucijo s izjavo, da bo vlada dokazala, da je Fall, ko je bil tajnik notranjih zadev v Hardingovi administraciji, vzel \$230,500 podkupnine od Sinclairja za koncesijo iskoriščanja javnih oljnih vrelcev v Teapot Domu, Wyo.

Samomor.

Chicago. — Zdravnik David Krueger je bil najden mrtav v svoji sobi, ki je bila napolnjena s plinom, v hili na 908 Eastwood ulici. Krueger je zamašil vse špranje in luknjice pri oknih in vratih, predno je odprl plin. Njegova mati pravi, da je bil njen sin poslednje čase zelo obupan.

Sovjetska Rusija vja sedemurnik

Kalinin pravi, da je sedemurnik monument v splošni proletarskega gibanja.

Leningrad, 19. okt. — Sovjetski manifest, ki ob desetletnici proletarske revolucije v Rusiji daje delavcem sedemurni delovnik, kmetom znižuje davke in omajuje smrtno kazens le na ekstremne slučaje, je monument v zgodovini proletarskega gibanja. Tako je rekel včeraj Mihail Kalinin, predsednik centralnega izvrševalnega odbora.

"Sprejetje sedemurnika je ukrep prvovrste, važnosti," je rekel Kalinin. "Sedem ur dela naravno ne more priti takoj. Do novega leta bo sedemurnik uveden le v onih industrijih ali delih industriji, ki lahko skrajšajo delo za eno uro, ne da bi treba pri tem snizati proizvodnjo in medo. Manifest jamči kmetom velike ugodnosti. Tudi kmetje, zlasti stari in izgarani kmetje, morajo uživati sadove proletarske revolucije."

Glede omejitve smrtno kazni je Kalinin rekel: "Sovjet are na smrtno kazens le kot skrajno sredstvo za obrambo delavske vlade."

Eksplozija poškodovala otroke.

Chicago. — Osem otrok je bilo hudo opečenih pretečeno sredo, ko so ugalili karbonat, ki je bil pomešan z vodo. Nevarna se je zgodila na dvorišču hile na 6322 S. Aberdeen cesti. Dva izmed otrok, Charles Eckhart in Douglas Smith, bosta najbrž umrla za opeklinami. Karbonat je vrgel skozi okno neki nov stanovanec, ki se je priselil v soseščino. Otroci so ga pobrali in zmešali z vodo, nakar je eden izmed otrok pritaknil gorčo ušgalico, kar je povzročilo ekaplozijo.

Clarence Darrow se je povrnil iz Evrope.

New York, 18. okt. — Clarence Darrow, znani kriminalni advokat, je došel pretečeno sredo na parniku Minewaska v New York iz Evrope. Darrow se je mudil v Evropi več mesecev.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$6.00 na leto, \$2.00 za pol leta; Chicago in Cicero \$7.50 na leto, \$3.75 za pol leta, in za inšermstvo \$9.00.

Naslov na vas, kar ima stik s Slovan:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscriptions: United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year; Chicago \$7.50, and foreign countries \$9.00 per year.

MEMBER of THE FEDERATED PRESS

Datum v objavi n. pr. (Sept. 30-1937) poleg valuga imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Posvetilo je prebrano, če se vam ne sliši list.

KDO NAJVEČ TRPI V FAŠISTOVSKI ITALIJI?

Oglasil se je ameriški trgovski atašej v Rimu in v svojem poročilu povedal na nedirekten način, da so delavci žrtve Mussolinijevih gospodarskih politikov, ki so v protislovju z zakoni, ki učinkujejo v gospodarstvu.

Mussolini je delal po dobro zasnovanem načrtu, ki ni imel drugega namena in ni mogel drugega povzročiti, kot še bolj osiromašiti kmete in delavce v Italiji in jih še bolj podvreči lastujočemu razredu.

S pravo komedijantovsko spretnostjo je na javnem shodu povedal, ako hoče Italija postati velika in močna, tedaj mora ljudstvo jesti črni vojni kruh. Na to je po-jedel on košček ali dva, mogoče tudi več črnega kruha, na kar je izšel ukaz, da mora ljudstvo jesti črni kruh, da se dvigneta slava in moč Italije. Zdaj delavci in kmetje, ki garajo za italijanske veleposestnike kot koloni, jedo črni kruh, lastujočemu razredu pa preostaja belega. Za poljske in industrijske delavce pravzaprav še črnega kruha ni.

Zatem je zakričal, da se morajo cene življenjskih potrebščin znižati, a storil ni ničesar. Kmalu potem je napovedal, da se morajo delavske mezde znižati. Posvetoval se je z voditelji fašistovskih delavskih organizacij, kajti druge delavske organizacije, so v Italiji prepovedane, da naj uvedejo navidezno postopanje, kakor da delavci žele sami znižanja mezde za deset odstotkov. Fašistovski voditelji so ubogali svojega gospodarja. Pripovedovali so delavcem, če znižajo svoje mezde, bodo imeli trajno delo. Ti fašistovski voditelji pa niso delavcem povedali, če bodo prejeli manjšo mezdo, da bodo imeli tudi manj denarja za nakup življenjskih potrebščin, za nakup izdelkov, ki so jih sami producirali. Zaradi tega se je povečala rezerva produktov, ki se ne more prodati ali spraviti v denar in gospodarska kriza se poveča, mesto zniža, dasiravno se je cena za produkte malo znižala, kar pa ne odgovarja znižanju mezde.

Kljub tej resnici je Mussolini naznanil vsemu svetu, da so si delavci sami in prostovoljno znižali mezdo. Bila je velika neresnica, ki jo je Mussolini razposlal v zasmeš delavcem in kmetom, ki žive v državi, ki je danes poznana svetu kot Italija. Vrtega je pa Mussolini še rožljaj s sabljo in grozil svojim sosedom na Balkanu in v Mali Aziji, a obenem je iskal zaveznike, ki mu naj pomagajo uresničiti njegove imperijalistične sanje.

Tako nespametno ravnanje ni moglo imeti drugega kot zle posledice. Sosedne države v Sredozemskem morju niso naročale blaga v Italiji, marveč so naročile to, kar potrebujejo, tam, kjer jim niso grozili in so iskali prijateljske stike z njimi. To je prvič že znižalo produkcijo v Italiji. Zraven tega so pa italijanski industrijski in poljski delavci manj zaslužili. Razpolagali so z manj denarjem za nakupovanje produktov, ki so bili producirani v industriji in poljedelstvu doma. To je drugi udarec produkciji.

Kako težka je kriza v Italiji povedo dejstva. Mussolini je že potrošil onih sto milijonov dolarjev posojila, ki jih je dobil v Ameriki. Zdaj zopet potrebuje posojilo, toda Amerika odkimava. In kaj bo sledilo iz tega? Mussolini bo zopet znižal mezdo in govorančel delavstvu, ako se znižajo delavske mezde, da bo imelo delo, nakar bo sledilo še večje trpljenje za delavske množice. Z drugimi besedami pomeni, da bo Mussolini zniževal mezde, dokler delavci na polju in v tovarnah ne bodo padali v nezavest od stradanja, ako se italijansko ljudstvo ne strezne in diktatorju pove odločno in odprto, da je sito njegovih gospodarskih besed in imperijalističnih fraz, ki vodijo Italijo in ljudstvo, ki živi v nji, naravnost v pogubo.

V Italiji pa ne žive danes samo Italijani. Krivična versailleska pogodba je povzročila, da izmed ljudstev druge narodnosti živi tudi okoli 600.000 Jugoslovancev pod Mussolinijevo diktatorsko komando. Ti niso le gospodarsko zatirani kot so poljski in industrijski delavci italijanske narodnosti, ampak so tudi kulturno. Ti trpe dvojne krivice. In z njimi vred trpe dvojne krivice tudi nemški poljski in industrijski delavci, s katerimi Mussolini rav-

notako ravna kot z jugoslovanskimi. Samosilnik, ki tako ravna z ljudstvom italijanske in tujih narodnosti, se ne more dolgo časa obdržati, kajti on je le začasna prikažen, ki izgine v svojem lastnem blatu.

SLUŽI IZ NARAVNE

Vetrarjamo do kome!

South Fork, Pa. — V številki 241 Prosvete sem poročal o razmerah stavke in da je premo-govna družba dobila pobojnike, ki so nabili naznanila. Takrat se mi je urinila mala pomota, ko sem poročal, da so pobojniki pribili notice, ker v resnici sta jih raznašala dva policaja od hile do hile. Oba sta bila stara možaka; eden je bil svojetasno superintendent pri Pennsylvania Coal & Coke kompaniji, sedaj je pa že onemogel, a še vseeno raznaša kompanijske naznanila naokrog ter z njimi zavaja delavce. Torej toliko v popravilo.

Urinila pa se mi je še druga pomota, ko sem omenil našega ameriškega borca Williama Kuksa. On ni bil z dela vržen, ker tukaj na Ehrenfeldu smo na stavki še od 1. julija. On je delavce bodril in jim priporočal vstrajnost. Tudi to naj služi kot popravek, ker šelim le resnično poročati, pa se mi je pri zadnjem dopisu urinila pomota, ki jo s tem popravljam.

Kar se tiče našega piketiranja, moram reči, da se je delavstvo bolj slabo odzvalo, ker se je nekam prestrašilo. To je sile-dilo menda iz tega kar so po-bojniki že prvi dan dva delavca pretepeli brez vsakega vzroka. Enega so zjutraj pretepeli, ker se je pregrešil, da jih je pozdravil s "Good morning". Takrat pa je padel krepelc po plečih. Drugega so napadli zvečer iste-ga dne, ker se je pogovarjal s tovarštem na cesti, ko pride mi-mo pobojnik na konju in ju pri-dne nadlegovati, da se morata umakniti. Delavca sta stopila na stran ter dostavila, da ima zdaj dovolj prostora, da gre lahko naprej. Takrat je bliž-njega udaril s krepelcem. Ker to še ni zadostovalo, je pobojnik stopil s konja in s pestmi v obraz reveža suval. Takoj za tem pojavom je prišel avto, v katerega so reveža naložili ter ga odpeljali v mesto.

Torej dragi čitatelji, ali si morete misliti še kaj krutejše-ga v dvajsetem stoletju? Seveda so gode še hujše stvari na sve-tu. Toda te, ki sem jih opisal, so se prigodile v civilizirani dr-žavi. Na straži sem bil šest dni vsako jutro. Pobojnikov je ka-kih 30. Skebov nimajo; samo eden je delal, radi katerega pa so boje zapustili rov. Bilo jih je šest, ki so kompaniji obrnili hrbet, ker se jim je zdelo njeno ravnanje grdo. Vse izgleda, da kompanija še ne bo mogla s pu-škami kopati premoga. Slabo je za nas rudarje, da se veliko de-lavcev seli od tukaj. Jaz sem se pa odločil, da vstrajam, dokler me ne prisilijo ven. Tako sem se odločil valed tega, ker se mi zdi, da stavka ne bo več dolgo trajala. Torej imejmo pogum ter vstrajajmo do zmage. Tukaj je zelo težko obratovati rove a skebi. Zunanje delavce pa sva-rim, naj se drže proč od Ehren-felda, ker tukaj za poštenega delavca ni dela. Tudi meni se slabo godi in sem akoro raztr-gan z družino vred, a vseeno upam, da bo tega kmalu konec, ko bomo smagali.

Naša dolžnost je, da nezaved-ne delavce pridobimo za našo stvar ter da šibke bodrimo k vstrajnosti za boj delavskega razreda. Mi moramo delati med ostalimi narodnostmi, da tudi oni, ki še nimajo tako razvitega delavskega čustva kot mi, spoznajo kje je njihovo meato, na katero stran morajo iti, da bodo želi sad svoje borbe. Pri-znati moram, da je tudi med nami še vse premalo zanimanja za delavski pokret. Čas je, da enkrat skupno začnemo, da bo-mo skupno tudi slavili zmago.

Moje mnenje je, da bi se ne smelo alikati glasu, da smo pro-dani po naših voditeljih. Nihče bi ne smel niti misliti, ob je U. M. W. of A. prišla ob vso moč. Take govorice povzročajo brez-briznost med delavstvom in diskreditirajo organizacijo. Vsa-ka organizacija je boljše kot pa nobene organizacije. Rudarska unija je samo to, kar smo mi de-

lavci, ki jo tvorimo. Imeli smo že številno izkušnjo, pa vse izgle-da, da se ne maramo iz njih učiti. Kadar so volitive, se niti ne zmenimo zanje; organizaci-ja nam je deveta briga. Seveda ko je stavka, pa vso krivdo zme-čemo na organizacijo, ki jo vo-dijo vodje, katere smo sami po-stavili. Če niso oni dobri in zmogli, smo tega pač sami krivi in nihče drugi. Tako vidimo, ko pride do poloma, do stavke, pa se delavstvo razprši kot oyce ko pride volk med nje.

Morda bo kateri rekel, kaj pa imaš od tega, ki se tako ženeš. Na to moram odgovoriti, da brez borbe, brez truda in trpljenja ni zmage. Za vsako pod izboljša-nja se mora delavstvo samo bo-jevati. Ker kompanije dobro ve-do, da nismo združeni, ona še pomaga, diskreditirati našo or-ganizacijo in nas pa oplakiti s pobojniki, ki jih je poslala med nas. Družbe nas bi rade tako globoko upognile, da bi mikdar voh na vstali. In, rudarji, za-pomnite si, da če bi kompanija uspela, tedaj bi bilo gorje še ve-liko večje, ker kompanija bi zna-lila držati rudarje v temi. Obzor-je je pa že jasno, kajti vse iz-gleda, da zmaga bo naša! Kom-panije so sedaj v stiski, mi pa moramo napeti vse sile, da iz-vojujemo svoje pravice vsaj del-no.

Želel bi, da bi rojaki več in pogostejše poročali o razmerah iz stavkovnega okrožja. Eden drugega moramo vzpodbujati in bodriti, da bomo lažje prenašali breme stavke ter da bo zmaga čim sladkejša.

Bratki pozdrav vaem trpi-nom! — Henrik Pečarič.

Bartulović baranta.

Moundsville, W. Va. — Vsa-kega dopisnika navada je, da prične dopis o delavskih razme-rah. Jaz sem se namenil, da to klostana, naj zadostuje o tem samo to, če povem, da smo iz W. Virginije.

Nekato pred desetimi dnevi sem prijel nekaj poziv od ne-kega Bartulovića. V njem piše, da sedaj bo odkrita vaa korup-cija glavnega odbora jednota. Mesto pa da bi "odkril" korup-cijo pri SNPJ, pa pravi: Delavci, na vas je leželo, da se temu napravi konec ter da naš list ostane še naprej voditelj vseh nezavednih slovenskih delav-cov.

Vidite člani SNPJ, kadar ta-ka kreitura piše čez gl. odbor piše tudi čez nas, ker mi smo izvolili gl. odbornike in mi smo jih postavili v gl. urade. Pa pride ta nepridiprav in nam ho-če nekaj povedati in diktirati, obenem pa agitira in fehta za svoj "delavski dnevnik". Toda tudi če damo slovenski delavci ves svoj denar "uredniku delav-skega delavskega lista", ne bo pravgotovo nič izdalo. Prosveta je po mnenju "delavskega urednika" španaka in zastopa španake interese v Ameriki.

Mimogrede mi pride na misel slovenski misijon na Chisholmu, Minn., ki se je vršil, če se ne motim, leta 1916. Misijon so menda vodili župnik sv. Save in vpili na vse grlo v Kristovem templu: Dajte, dajte, cenjeni rojaki dajte in posežite globoko v šep, kajti vse kar daste, daste Bogu, ker jaz za sebe ne potre-bujem. Temu župniku je podob-en "edini delavski urednik" in odrešenik Bartulović.

Sicer Bartulović ne piše tako direktno, pač pa po ovinkih in trdi v prvi vrsti, da je proti ka-pitalistom, v drugi pa proti so-cialistom. Tako vidite rojaki, da vas v obraz bije, za hrbtom vas pa nazaj kliče, da bi zopet imeli priliko suniti vas v obraz. Čudno je, da tega "delavskega prijatelja" nihče v starem kra-ju ne pozna, kar je poštenih de-lavskih vodij. Kakor je prišel, tako bo tudi odšel.

Društvo "Slovan" št. 283 S. N. P. J. mi je dalo nalogo, da mu dam primeren odgovor, ker je prava sramota za slovenski narod v Ameriki, da trpi med seboj takega človeka na stroške slovenskega delavstva. Sicer bi bil že preje odgovoril na njegov

poziv, pa sem si mislil, da ni vredno. Toda odkar je prišel v hišo njegov listič, je nastal v stanovanju tako čuden smrad, da akoro ni preštati v sobi. Za-to sem pa listič nesel v hlev, kjer je boljši prostor zanj.

Pozdrav vsem zavednim ro-jakom iz Amerike! — Frank Andolšek, tajnik.

Poljski stavkarjev.

Powhatan Point, Ohio. — Sporočiti šelim iz naše nasebi-ne nekoliko stvari o našem živ-ljenju, da bodo rojaki vedeli kakšne razmere vladajo tukaj.

Delavske razmere og tukaj pod ničlo. Na stavki smo že sedmi mesec in še ni nikjer nobenega znamenja, da bi se razmere kaj izboljšale. Premo-govni baroni so trdovratni in se ne dajo prav nič ukloniti, ali da bi se hoteli z nami pobotati. Oni hočejo na vsak način našo stav-ko zlomiti. Če se jim to poave-či, tedaj gorja nam premogar-ji odvali na stražki. Kakor pa vse sedaj izgleda, bomo le s te-žavo kaj dobili ali pa vse izgubi-li.

V tukajšnjem premogovniku nas je pred stavko delalo 900 ru-darjev. Danes nas pa je tukaj na stavki samo še kakih 150 ru-darjev. Eni so se odpravili v druge kraje, da prežive sebe in svoje družine, drugi pa so šli v Pennsylvaniajo stavkovazit. Temu položaju je delno tudi kriva rudarska unija, ker zadostno ne podpira stavkarjev. Ona se pač ne briga za nas, kako se bo-mo preživeli z družinami z dva-ma dolarjema na dva tedna in samec s enim. Kredita pa tudi stavkarji nikjer več ne dobe.

Torej so primorani iti od tu, da ne gladujejo še naprej.

Zima je tu in premogarji ni-majo kuriva, da bi se greli pri-peči. Ne vem kaj bo, ako nam ne pridejo na pomoč dobri ljudje in organizacije. Kompanija nas tudi izganja iz stanovanj. Tako nas že od meseca maja praga-njajo. Za nas, ki se nismo iz-selili, se je potegnila unija, da nas ni kompanija ven vrgla. Se-daj se vrši radi tega sodnijska rasprava. Vedeti pa je treba, da imajo kapitalisti vso pravi-co, mi pa nobene. Tega smo se-veda delavci sami krivi, ker se ne organiziramo tudi politično.

Ne pridejo volitive, oddamo svo-je glasove takim, ki ne zasto-pajo naših interesov v postavla-dajah. Izvoliti moramo take, ki bodo gledali za nas. — John Petek, stavkar.

Banditje oropali unijake delavce

Chicago. — Trideset članov lokal št. 6, ki pripada k Electr-ical Workers uniji, je obdržava-lo v aredu večer sejo v poslopu na 2901 W. Monroe cesti, ko so štirje oboroženi moški vstopili v dvorano in ukazali roke kvi-šku.

Dva bandita sta ustrahovala delavce, da se niso smeli pre-makniti, dočim sta ostala dva prisilila tajnika, da jim je odprl blaginjo, iz katere sta pobrala \$1.000 v denarju in za \$2.000 čekov. Erwinu Knottu, trgov-skemu agentu, so vzeli prstan in druge dragocenosti v vred-nosti \$1.800. Predno so odšli, so zažugali delavcem, da ustrele vsakega, ki bi jim sledil.

Preskrbel si je za gotov same-mor.

Chicago. — Christopher Hahn, star 60 let, stanujoč na 7400 Wabash ave., je hotel biti gotov, da se mu posreči samomor. Pri-vezal je vrh na vrh lestve v svoji kleti, naredil sanko in si jo del okrog vrata. Nato si je po-gнал kroglo v glavo. Mrtvega Hana je našel Walter Vauman. Policiji je bilo rečeno, da je bil Hahn otožen, odkar sta se ločila z ženo.

Avtomobilska srečata.

Lima, O. 18. okt. — Earl Bur-nett iz Durcombe, Ia., dijak na univerzi v Valparaiso, Ind., je umrl v tukajšnji bolnišnici za ranami, ki jih je zadobil, ko je njegov motorikel treščil v neki avtomobil bližini mesta Delphos.

Delavčeva opazovalnica

Piše Ivan Mohit.

Avijatične pustolovščine. Zadržne dni je veliko krika letalki Ruth Elderjevi, ki se im-zahvaliti nizozemskim mornar-jem, da je niso požrle ribe. Ruth je lahko pogumna ženska in v-kratna letalka, ampak njena lastna zasluga ni, da je šla zrak proti Evropi. Tukaj vest iz New Yorka:

"J. D. Holloway, eden izma finančnikov, ki so financira-polet Ruth Elderjeve v Pa-riž, je dejal, da on neče več im-opravka s tem poletom. On raz-umel, da bo George Lige, man pilotiral letalo, dočim Ruth je pasazirka. Namen-bil, da vržejo prvo žensko č-morje v letalu, ne pa da bo ška vodila polet."

To pove vse. Finančni po-ruhi so dali denar za letalo, go-zolin, zavarovalnino itd. sa-zato, da "vržejo prvo žensko zrakom čez morje", da bodo tem lahko izkoristili ta dogo-d za svoj profit. Polet se ni k-kraja posrečil — in zdaj bo ma-da še Ruth kriva, da je leta-padlo v morje, ker ni hotela b-le pasazirka.

Ruth je bila rešena — in z-izkoristajo njeno rešitev, iz-rišajo tako nesramno, da p-primernih besed za obsodi-tega izkoristčanja.

Požeruhi ne izpušte ničes-Inženir Johnson je pred p-dnevni demonstriral v Chic-go, da lahko vzdrži 2200 voltov el-tričnega toka in ostane živ-in takoj so mu ponudili turne-po-deželi, da ga bodo kazali pa-lik kot kakega medveda. Y-can't beat them.

predvsem v tekstilni industri-na jugu.

Nadstrankarska politična t-tika federacija, dasi trdo o-ana v ostem govoru Ma-Hayosa, je bila ponovno odo-na brez protivnega glasu. O-nem je konvencija oziro-svezne sodnike in sprejela p-gram, da se jim imajo prist-peruti.

Vodilne glave na konven-so imele milejšo besedo za de-dajalec kot za radikale m-delavce. Komunisti so bili p-padani dan za dnevom radi n-dvajanja delavskih vst, n-njihovega nepatrijotičnega n-našanja in radi težnje, da d-kontrolno nad delavskim g-ijem v Ameriki. Sprejetih b-ilo več ukrepov za potlač-je radikalne ekspresije in aktiv-isti v federaciji. Radikale, so doslej prihajali na konven-jo kot delegatje krajevnih d-državnih federacij, ne bodo m-li priti v bodoče, razen če i-izvolijo tudi njihove krajev-unije, h katerim spadajo. K-jevene unije so dobile naloga, ne smejo več prispevati nobe-ga denarja iz blaginje za sta-ri, ki niso odobrene na seza-nu federacije ali če ne dobe p-šnega dovoljenja od predse-šva federacije. Končno je k-venecija odslavila Jamesa M-erzja kot načelnika Izobraže-nega biroja.

Konvencija ni niti eno-omenila velike delavske tra-dije, ki je pretresla svet p-dvema mesecema, ko sta b-Sacco in Vanzetti umorjena Massachusettsu. Resolucija d-de pomilostitja Toma Moore-ja in Warrena Billingsa je b-prepuščena eksekutivi, da d-isto kar hoče.

Ko je Arthur Pugh, angli-bratski delegat, sprožil vpra-nje, zakaj se ameriško de-stvo ne zgame politično s-protih aktivnosti ameriškega kapitalizma — ni dobil for-mnega odgovora. Jasnno je b-Pughu, da močeno industri-razvoj v Ameriki puča ved-dal za seboj predvojni delav-individualizem in politični a-hizem Gompersove dobe. N-snačilnejša je bila Green-opazka, če bi bil on na An-škem, bi gotovo vstopil v de-sko stranko...

Litvanija opelira na Lige-Zeneva, 19. okt. — Tajni-Lige narodov je včeraj p-apel Litvanije za intervenc-med njo in Poljsko v s- Vilne.

Vesti iz Jugoslavije

(Izvirno Prosveti.)

Delavci izvajali štiri občinske mandate v Ljubljani.

Pri občinskih volitvah v Ljubljani, ki so bile 2. oktobra, so dobili socialisti dva in komunisti dva mandata. Volilni izid je sledeči: demokracije in narodni socialisti (napredni blok) 4879 glasov in 23 mandata, klerikalci 3864 glasov in 19 mandata, socialisti 537 glasov in dva mandata, radikali 513 glasov in dva mandata, komunisti 392 glasov in dva mandata, neodvisna gospodarska lista (dr. Gregorič) 247 glasov in 1 mandat.

"Idejni predhodniki današnjega socializma in komunizma".

V Zadrugi založbi v Ljubljani se nahaja še 1. zvezek socialne politične knjižnice, ki je namenjena širokemu občinstvu in katere naloga naj bo v poljudno znanstveni obliki podajati zgodovino in gibanje ter probleme modernega socialnega gibanja. Predložil spisa nam opisuje nekatere najmarkantnejše predstavnike socializma in komunizma v predmarxiistični dobi. Kdor hoče poznati današnje socialne probleme, se mora poprej naznaniti z raznimi socialnimi utopisti, da vidi, kakšne probleme so reševali ti in pa kako. V tej knjižki nam znani književnik Abditus v lepi besedi in zelo zanimivo opisuje Angleškega komunističnega Roberta Owena, Francoske St. Simona in njegove učence, Karla Fouriera, Bucheza, Blanca, Froudhona, Nemca Rodbertusa in Weitlinga, razne angleške, ameriške in nemške agrarne socialiste ter končno miselnega predhodnika ruskega boljševizma, Bakunina. Je to za nas Slovence izredno splošno, po katerem bodo gotovo vsi, ki se pečajo s socialnimi vprašanji in problemi, segli ter ga s pridom čitali. Lepa knjiga velja na izredno finem papirju tiskana 30 din., na navadnem knjižnem papirju pa 25 din. Narčje se pri "Zadrugi založbi" v Ljubljani, Aleksandrova cesta št. 5 dobi pa se seveda tudi po vseh knjigarnah.

Kapetan pretepel župnika. Pred vojnimi sodiščem v Belgradu se je moral zagovarjati kapetan Dušan Dortanić, ker je pred šestimi leti napadel v Diemu pri Splitu katoliškega župnika Domela. Župnik je namreč Dortanića obtožil različnih dejanj in izposloval njegovo premeščenje. Da se maščuje, ga je kapetan vjel na ulici, ga hudo pretepel ter ga še obilil z vodo. Sedaj je bil ikapetan Dortanić obsojen na mesec dni zapor.

Smrt na kosi. V Ljubljani je umrla Berta Počivavšek, soproga bivšega gostilničara in mesarskega mojstra. — V Luki pri Zidanem mostu je umrla v starosti 63 let posestnica Marija Jenčič, mati načelnika gasilskega društva.

Nesreče in nezgode v Mariboru. V bolnico so pripeljali 19letnega mizarkega pomočnika Ivana Spindlerja iz Nove vasi, ki je padel z lestve in si zlomil desno roko. — Na Tržaški cesti sta se spopadla mesarja 47letni Franc Franjšič in njegov konkurent Fajdiga s svojim sinom. V pretepu je dobil Franjšič tako težke rane na glavi, da je moral v bolnici iskati pomoči.

Iz cerkve k požigu. V Črni je dne 20. aprila dopoldne na čuden način izbruhnil dvakrat požar v poslopih Marije Stane, mladoletne hčerke umrle posestnice Marije Stane. Slednja se je po prevratu poročila z rudarjem in današnjim obtožencem Rudolfom Stane. Ko pa je umrla, je izročila umrli Marija Stane gospodarstvo do polnoletnosti hčerke svoji sestrji Heleni Milnarjevi. Za svojega moža, pa je določila le toliko, da ima pravico do stanovanja v majhni sobici do smrti, preživljati pa se mora sam, dokler je zdrav. Le če zbolí, dobi pri hčerki hrano s postrežbo. Ako pa bi delal nemir in prepil v hiši, se mu sme tudi stanovanje takoj odpovedati. Naravno, da obtoženi Rudolf

Stane s takšno oporoko ni mogel biti poseben zadovoljen.

Dne 20. aprila dopoldne je naenkrat izbruhnil požar na podstrešju domačega poslopja in je povzročil znatno škodo. Komaj so ta ogenj pogasili, je čez eno uro izbruhnil požar zopet na drugi strani, na škodnjem. Tudi ta ogenj je povzročil še večjo škodo.

Preiskava je dognala, da je bil ogenj položen, ker je izbruhnil šele po dogoretu položenih predmetov do tal. Domnevali so, da je storilec najbrže postavil sveče in jih vžgal. Ko so zgrele sveče do tal, se je raznetil ogenj. Orožniki so ugotovili, da je mogel biti storilec obakrat eden in isti, ki se je v hiši dobro spoznal in ki je prosto hodil po hiši na podstrešje. Orožniki so sumili kot storilca moža pokojne Marije Stane, Rudolfa Stane, predvsem tudi radi tega, ker je imel sobo poleg balkona, kjer je začelo goreti in ker se je nahajal pred požarom v svoji sobi, ter posebno še zato, ker je bil po oporoki zelo prikrajšan.

Da prikrije svoj namen, je šel obtoženi Rudolf Stane, kakor je sam pravil, usodno jutro še k spovedi in obhajilu in dvakrat k sv. maši, vse le zato, da se pokaže ljudem kot nedolžno jagnje. Tisti dan je bila po prvi maši tudi procesija, katere se pa obtoženi iz neznanega vzroka ni udeležil, ampak je šel zopet nazaj v cerkev k drugi maši in po tej v svojo sobo. Okrog 10. ure je obdolženi prvi sam zakričal, da gori. Ne da bi se prepiral, kje gori, je stekel proč po aparat za udušenje ognja. Priznal pa je potem, da ni videl nobenega plamena, nobenega dima, ampak slišal le pokanje v strehi. Njegovo obnašanje se je zdelo ljudem jako čudno. Tudi ko je ogenj drugič izbruhnil, ga je zopet prvi opazil obtoženi Stane, čeprav je bil član gasilnega društva, je gasil ravno na napačen način. Iz tega so sklepali, da je hotel obdolženec preprečiti udušenje ognja. Tudi je neka priča povedala, da je obdolženi že pred požarom enkrat rekel, da se boji, da bo nekoč nastal na podstrešju ogenj, ker si neka najemnica na podstrešju večkrat sveti. Dognalo je nadalje, da obdolženi ni imel rad svoje žene, s katero sta se vedno prepirala. Radi tega ga umrla tudi ni hotela vzeti na soproset in ga je končno popolnoma izključila od dediščine. Obdolženi si je torej mislil: "Če nimam jaz nič, naj tudi drugi nima ničesar."

Radi nepravidnosti požigalca ogenj ni mogel izbruhniti, ker so bili gorljivi predmeti položeni na treh različnih mestih. Obdolženi pa krivdo taji in o pričinah pravi, da so mu sovražne. Že iz obtožnice je razvidno, da stoji na trilih nogah. Tudi razprava ni prinesla nič obetljivega. Zato so porotniki glavno vprašanje z 11 glasovi zaničali, nakar je bil obtoženelec oproščen in takoj izpuščen iz zapor.

Strelna povzročila požar. Malo naselje Osredok, ki leži v šentvikiški občini pri Stični, je bilo letos že drugič središče elementarnih nezd. Poleti je divjala nad vso okolico strahovita toča, ki je pobila kmetovalcem vse prideleke, jesensko neurje pa je začelo ob 20.30 poslopije Antona Ceglarja na Osredku št. 7. Pogubonosna strela je udarila v pod, ki je bil s slamo in senom napolnjen. Ker je bila stavba tudi samo s slamo krita, se je ogenj v trenutku razširil, da je bilo vsako gašenje nemogoče. Komaj so rešili živino. Ogenj se je oprizemal tudi že bližnje kavarje, kjer stanujejo stari po neareči prizadetega Ceglarja. Tu je pogorela vsa streha. Antona Ceglar, lastnik naselja, je težko prizadet, saj mu je poleg navedenega poslopja, ki je pogorelo do tal, tudi vse kmetiško orodje po požaru uničeno. Zaravaran je pri "Slaviji" za malenkostno vsoto 200 Din, medtem ko je vsa škoda cenjena precej 50.000 Din.

Delavca Josipa Krajnerja povzeli tovorni vlak. Dne 28. sept. je povzeli tovorni vlak 29-letnega postajnega delavca Josipa Krajnerja v Domžalah. Kolessa so mu strla eno nogo v stegnu, druga pa v stopalih.

Ponesrečeni Krajner je z več tovariši popravil progo. Vlak vazi na tej progi zelo počasi, zato je toliko bolj zagonetno, kako je prišel Krajner pod kolessa. Dočim so se Krajnerjevi tovariši pravčasno umaknili s tira, je bil Krajner menda zatopljen v svoje delo, misleč, da se bo lahko še dovolj zgodaj umaknil. V tem pa je že hotela nesrečna usoda, da so ga kolessa prišla in mu zdrobila obe nogi.

Ponesrečenec kljub strašnim bolečinam ni izgubil zavesti. Poklicali je na pomoč tovariše, ki se niso niti najmanj nadejali, da se bo njihov drug ponesrečil. Premislili so ga na kolodvor Domžale, kjer so mu obe nogi obvezali in preprečili izkrevljanje. Ranjenec se je obnašal junaško. Na kolodvoru je ostal dobro uro, ker so čakali na osebni vlak, s katerim so ga odpravili v ljubljansko bolnico.

Josip Krajner je doma iz Žalne na Dolenjskem, poročen ter družinski oče. Njegova družina stanuje v Domžalah. Lahko si je misliti, kako silno so se prestrašili njegovi domači, ko jim je bila sporočena tragična vest o nesreči, ki je zadela njihovega rednika. Z ubogo družino sočustvuje vsa okolica.

Kap je zadel v neki gostilni v Laškem previtkarico Marijo Vezovišek iz Gorice pri Sv. Jerotji. Nezvestost so jo odpeljali v celjsko bolnico.

IZ PRIMORJA

Na razpoloženje je postavljen učitelj Slavoj Praprotnik v Kuteževem. Učiteljica Elka Kemperle je premeščena v St. Vencan — Campiglia Maritima v toskanski pokrajini.

60 let je delovala "Slovenska čitalnica" v Vrtojbi pri Gorici. Sedaj je došel odlok, da je razpuščena, ker njeno poslovanje ni v skladu z nacionalnim redom.

Najnovejšo ostro nastopanje italijanskih oblasti proti slovenskemu življenju tega vedno globlje. Večina voditeljev mladinskega gibanja in sportnih organizacij, ki so bila razpuščena, je dobila od policijske oblasti "avarilo" (Diffido), da morajo "menjati politične smernice". Tudi v Gorici je začela policija z manifesti, kakoršnih so tržaški Slovenci že davno navajenini. V zgodnjih večernih urah hodijo varnostni organi po lokalih, kjer se zbirajo ob konzercu vina Slovence, in zahtevajo od njih, da se legitimirajo. Ne zadovoljujejo pa se samo s tem, temveč jim precej surovo skušajo dopovedati, da bi bilo boljše za nje, ako bi zvečer sploh ne hodili z doma. Uglednejši Slovenci v Trstu so vsi pod stalnim nadzorstvom. Po dvakrat in tudi večkrat na dan se oglašajo v njihovih pisarnicah ali stanovanjih agenti, ki in se prepričajo, ali so še v Trstu in poizvedujejo, kaj počenja. Ako koga pri takem obisku ne dobe doma, je že ogenj v strehi. Vsa policija je alarmirana in povsod se pokažejo agenti in izprašujejo in poizvedujejo. Tiskarna "Edinosti", ki je kakor znano stalno pod varstvom karabinijerjev, je tudi neprenehoma cilj posetov raznih agentov. Sedaj je tržaški prefekt naročil kvesturi, naj sestavi seznam vseh onih Slovencev v tržaški pokrajini, ki bi bili zrela za opomin (ammonizione), ki je zadnji korak pred konfisciranjem.

Solaki otroci, organizirani v "balili" in "malih Italijankah", morajo nositi predpisano fasilčno obleko. Ukazano je občinam, da nabavijo otroške obleke in upravni odbor goriske pokrajine v vaški seji odobruje brezpogojno tozadevne občinske sklepe.

Premeščen je učitelj Peter Lipovč iz Tevč pri Smarjah nekam v notranost italijanskega kraljestva. Na razpoloženje je postavljen učitelj Silvester Grčić v Vremskem Britofu.

Ob polindvajsetletnici abstinence na Slovenskem

(Izvirno Prosveti.)

Ljubljana, 1. okt. 1927.

Dne 17. septembra 1902 se je zbralo v prostorih nekdanjega katoliškega doma na Turjaškem trgu v Ljubljani kakih 50 moš za namenom, da začnejo na Slovenskem boj proti pijančevanju z novim sredstvom: abstinenco — popolno vzdržnostjo od alkoholnih pijač! Abstinenca-naj bi ne bilo le sredstvo v tem boju, ampak se do tedanjih boj proti temu narodnemu zlu ni obnesel, ampak je vsak pokušus omejiti pijančevanje z smernostjo zvođenel, smo posegli po ostrejšem orodju — pri tem pa pustili "smernostno popolno prostost, da se udeležuje, kakor in koliko se hoče. Saj se je organizacija, sklenjena na tem sestanku, ki se je šele pozneje prekratila v "Sveto vojako", imenovala še vedno "Družba treznosti" in imela tri stopnje treznosti.

Shodu je predsedoval prof. dr. Jančič, govorili pa so Janez Kalan, I. Kranjc, Jurij Trink, Jože Kosce in dr. Debevec. Sklenjenih je bilo 12 resolucij, ki so bile prav dobre. O shodu je izšla posebna knjižlica z naslovom "Početek protialkoholnega boja na Slovenskem".

Ta dan ustanovljena organizacija je stopila v življenje šele leto dni pozneje. A na ta dan pred 25 leti je bil boj napovedan in sicer boj z orožjem popolne zdržnosti. Od takrat poznajo Slovenci abstinenco in abstinenco. Misel so pa organizatorji povzeli iz nemških knjig in nemškega gibanja.

Vendar je abstinencā zelo počasi napredovala. Stoletne navade je bilo in je v vinorodni Sloveniji težko izkoreniti. Tudi danes smo daleč od cilja. Vendar se kaže napredek. Pod okriljem "Svete vojske" se je ustanovila zadruga "Brezalkoholna produkcija" v Ljubljani, ki deluje v velikem obsegu, v Mariboru bo pa v kratkem otvorjen "Brezalkoholni dom". "Sveta vojska" je čudala tekem let

mного protialkoholnih brošur, letakov in podob. Nedavno je izdala dvoje brošur svojega predsednika Mrkuna "Alkoholno vprašanje" ter "Dinamit" ali "antidynamit", kjer se praktično razlaga vprašanje abstinence. Glasila "Sveta vojska" so "Prerod", "Mladi junak" in "Brezalkoholna produkcija". Vsi so mesečniki.

Upajmo, da bo imela "Sveta vojska" v zvezi s "Treznostjo" večje uspehe od slej kot pa dole!

Zadnja leta vrši na neizprosen boj proti alkoholu mladi zdravnik a. dr. Mikš, ki z izredno živavostjo vrši protialkoholno propagando. Tudi v socialističnih vrstah je čim dalje silvejšo gibanje za abstinenco. Vzgledi v pijančevni družini so prestrašni. Tudi med akademsko mladino je že zanešeno to gibanje. Obstaja že na ljubljanski univerzi abstinenci kroček.

RAZNO

Humor v oglaših. Neki zdravnik v Montrealu je otvoril svojo prakso. Sprva je seveda imel malo pacientov, zato je dal natisniti v največjem montrealnem listu ta-le oglaš: "Ne obupajte, dokler niste poslal po mene."

V nekem drugem ameriškem listu je trgovec s suhim mesom objavil ta-le inserat: "Ker imam dobre rodbinske zveze, moram postreči z najboljšimi avinjami."

Neka verska sekta pa je pozivala svoje vernike k cerkvenim ceremonijam tako-le: "Služba božja se prične v nedeljo ob 9. Naslov pridige: 'Poberite se, prokleti, v večni ogenj! Vstop prost!'"

Svojevratno reklamo si je tudi privoščil oni ameriški list, ki je natisnil pod naslovno glavo: "Čilj našega lista je — domače ognjišče!"

Ali ste že naročili Prosveto ali mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojemu v domovino.

Tobačni farmarji na jugu vstajajo proti trstu

Sklenili so sniti pridelke za polovico. — Trst plačuje tobak po nizkih cenah, konzumenti ga pa plačujejo po visokih.

Winston Salem, N. C. — Več ko pet tisoč farmarjev se je pripeljalo v starih fordkih v Durham, da zborujejo in izvrše sklepe proti pet velikim tobačnim kompanijam, ki se smatrajo za tobačni trst. Na zborovanju so sprejeli resolucijo, v kateri izjavljajo, da bodo prihodnje leto snili pridelke za polovico. To resolucijo so sprejeli, da povišajo cene tobaka.

Glavni pridelke teh farmarjev je tobak. Za funt tobaka dobe od 12 do 15 centov. Govorniki so naglašali, da farmarji za denar, ki ga dobe za tobak, kupijo komaj mast, koruzno in pšenico moko in fižol, da preživijo a se in svoje družine do prihodnje spomladi, a poleg tega pa morajo napraviti še dolg. Zdal dobe farmarji za tobak komaj tretjino tega, kar so prejeli v vojnem času.

Odvetniki so svetovali farmarjem, da naj dvignejo obtožnico proti pet velikim tobačnim družbam, da so kršile protitrustovski Shermanov zakon. Govorniki so pripovedovali, kako kupovalci za kompanije R. J. Reynolds, American Tobacco Co., Liggett & Myers Co., Imperial Tobacco Co. in Export Co. kupujejo tobak sporasumno, neorganizirani farmar pa mora vzeti, kar mu ponudijo.

Slišalo so se satirične opazke glede "25 mladih milijonarjev, ki jih je obogatila tobačna industrija v Winston-Salemu in 25 milijonov dolarjev dobička, ki jih je imela R. J. Reynolds kompanija in ki izdeluje cigarete, ki prihajajo na trg pod imenom "Camela." Ako je kompanija napravila tako velik dobiček, ko je plačala funt tobaka po 28 centov leta 1926, tedaj bo nagromadila še večji kupček milijonov, ko je plačevala funt tobaka po 12, 13, 14 ali pa 15 centov.

Drugi govorniki so zopet namigavali, kako jih tobačni trst spjel na led, da so letos pridelali veliko tobaka. Oglaševalci za korporacije so obljubovali farmarjem, da je zahteva po tobaku za cigarete izredno velika. Zato bo tobak imel dobro ceno. Posledica takega oglaševanja je bila, da so letos več sveta posadili s tobakom, več noči se je žrtvovalo pridelki dobrega tobaka. Tobak slabe kakovosti ni vrgel toliko denarja, da bi se plačala gasolina in olje, da se je tobak spravil na trg. Skupiček za najboljši tobak je pa komaj pokrival polovico pridelkov stroškov.

Shod se je zaključil s predlogom, da se skliče zopet shod za prihodnjo soboto in da se priredi pohod po mestu. Odbor je dobil nalogo, da odpelje vsem pet kompanijam brzojavke, da odpoljejo svoje zastopnike na zborovanje. Farmarji bodo sahtevali višje cene in razložili bodo, da jim preti bankrot pri takih cenah.

Berger pravi, da bo Smith imenovan.

New York. — Victor L. Berger, socialistični kongresnik, ki je bil 18. t. m. izvoljen predstnikom splošnega odbora stranke, katero mesto, je prej imel Debs, je dejal ob tej priliki, da bo newyorški governor Smith gotovo izvoljen bodočim predsednikom Združenih držav, če bo nominiran in če republikanci postavijo suhaškega kandidata. Berger je tudi rekel, da mora socialistična stranka sprejeti točko v svoji platformi za odpravo Volsteadovega prohibicijskega zakona.

NA PRODAJ

je nova zidana vedemobna hiša s kopalnico, in ena nova lesena petosobna hiša s kopalnico, moderno urejena. Te hiše se nahajajo v industrijskem mestu, kjer je več tovarni in prilika za dobiti delo. Vse se tudi prapno stavbišče (lota) kot delo plačilo na hiše. Vse vprašanja naslovite na: Stephen J. Rushkin, Box 1674, Pittsburgh, Pa. (Ady.)

Agitirajte za "Prosveto"!

Camel
Cigareta, katero lahko kadite z resničnim užitkom.

Če bi bile vse cigarete tako dobre kot so Camel, bi ne slišali ničesar o posebnih zdravljjenjih, da bi se napravilo cigarete dobre za grlo. Nič ne more nadomestiti izbranega tobaka.

